RABHADH

Ná déan dearmad an páipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabhar, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduimhir anseo:

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH 2016

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

ROINN 1 – FILLTEÁN (60 marc)

DÉ hAOINE 10 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 11.30

Greille Mharcála an Fhillteáin				
Ceisteanna		Marc	Scrúdaitheoir	Scrúdaitheoir Comhairleach
	@	3		
	@	2		
	@	1		
	@	0		
Marc Iomlán				

NÓTA: TÁ ROINN 2 DEN SCRÚDÚ SEO AR PHÁIPÉAR AR LEITHLIGH

ROINN 1 (60 marc)

Freagair **GACH** ceist.
Tá rogha agat laistigh de thrí cheist.
Déan deimhin de go gcuireann tú an fillteán seo ar ais le do fhreagarleabhar.
Mura gcuireann tú, caillfear marcanna.

1. CARRAIGEACHA

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) An cineál carraige a thaispeántar thuas ná ***marmar / gaineamhchloch***.

(ii) Is ***carraig dhríodair / carraig mheiteamorfach*** an cineál carraige a thaispeántar thuas.

(iii) Faightear í ***ag Clochán an Aifir / i gContae Chorcaí***.

2. AIBHNEACHA

Críochnaigh gach ceann de na habairtí a leanas.

(i) Is é a thugtar ar lúba feiceálacha i gcúrsa meánach abhann ná

___________________.

(ii) Is é a thugtar ar bhunábhar méith a shil-leagann aibhneacha ar a dtuilemhánna ná

___________________.

(iii) Cruthaítear Cumhacht Leictreach _______________________ trí leas a bhaint as fuinneamh aibhneacha.

3. TIMTHRIALL AN UISCE

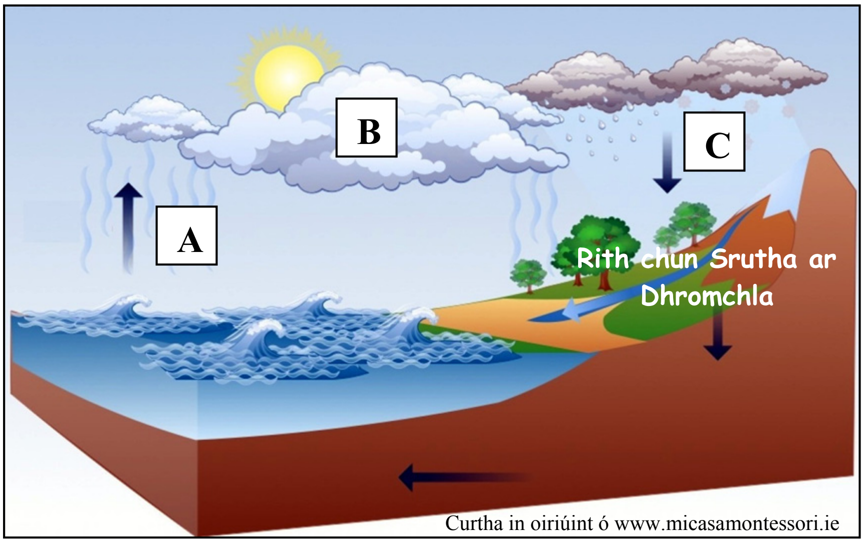

Scrúdaigh an léaráid thuas de thimthriall an uisce.

Meaitseáil gach ceann de na litreacha **A**, **B** agus **C** leis an gcéim i dtimthriall an uisce is fearr a mheaitseálann í sa tábla thíos.

Céim i dTimthriall an Uisce	Litir
Frasaíocht	
Galú	
Comhdhlúthú	

4. OLLGHLUAISEACHT

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Sampla de chineál ***mear / mall*** ollghluaiseachta é ithirthéaltú.

(ii) Gluaiseann ábhar síonchaite le fána mar thoradh ar ***airde / dhomhantarraingt***.

(iii) Is é a thugtar ar an ábhar síonchaite scaoilte a ghluaiseann le fána mar thoradh ar ollghluaiseacht ná ***moiréan / forscreamh***.

5. CREATHANNA TALÚN

Na Creathanna Talún is Marfaí de Réir Bliana, 2009-2012

Bliain	Méid	Básanna	Réigiún
2012	6.7	113	Na hOileáin Fhilipíneacha
2011	9.0	20,896	An tSeapáin
2010	7.0	316,000	Háítí
2009	7.5	1,117	Sumatra Theas

Curtha in oiriúint ó www.usgs.gov

Scrúdaigh an tábla thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cá raibh an crith talún leis an líon is mó básanna? ____________________

(ii) Cén bhliain ar tharla an crith talún is treise? ____________________

(iii) Ainmnigh an scála a úsáidtear chun fórsa/méid crith talún a thomhas.

____

6. STRUCHTÚR AN DOMHAIN

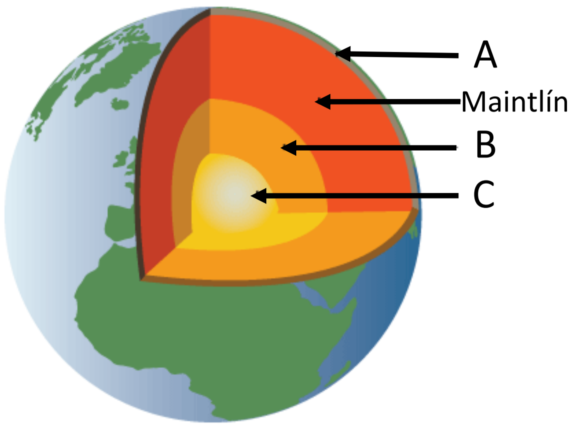

Curtha in oiriúint ó www.bbc.co.uk

Taispeánann an léaráid thuas sraitheanna an domhain.

Ainmnigh sraitheanna an domhain lipéadaithe **A**, **B** agus **C**.

A. ____

B. ____

C. ____

7. ITHREACHA

Próifíl Ithreach

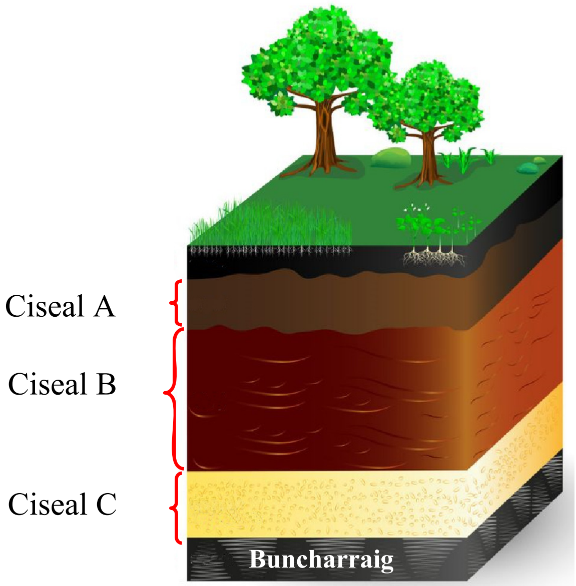

Curtha in oiriúint ó www.pinimg.com

Scrúdaigh an phróifíl ithreach thuas.

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu de na **trí** ráitis thíos atá ceart.

1. Próifíl ithreach d'ithir dhonn atá anseo.
2. Tá saibhreas cothaitheach i gciseal C.
3. Tá ciseal A thar a bheith méith.
4. Faightear easair phlandaí go coitianta os cionn chiseal A.
5. Tá an ithir sa phróifíl ithreach seo láiste go mór.

1, 2, 5	☐
1, 3, 4	☐
1, 3, 5	☐
1, 4, 5	☐

FREAGAIR 8A NÓ 8B

8A. OIGHRIÚ

Sna boscaí a thugtar, meaitseáil gach ceann de na litreacha i **gColún X** le huimhir a phéire i **gColún Y**. Tá meaits amháin déanta duit.

Colún X	
A	Gleann Crochta
B	Soirc / Coire
C	Fiord
D	Carraig Chorr

Colún Y	
1	Gleann oighrithe báite.
2	Fo-ghleann os cionn an phríomh-ghleanna oighrithe.
3	Bollán sil-leagtha ag oighearshruth.
4	Áit a bhfoirmíonn oighearshruthanna.

X	**Y**
A	2
B	
C	
D	

NÓ

8B. CÓSTAÍ

Sna boscaí a thugtar, meaitseáil gach ceann de na litreacha i **gColún X** le huimhir a phéire i **gColún Y**. Tá meaits amháin déanta duit.

Colún X	
A	Muiríneach
B	Duirling stoirme
C	Gníomhú hiodrálach
D	Síobadh feadh cladaigh

Colún Y	
1	Fórsa na dtonnta ag bualadh i gcoinne an chósta.
2	An próiseas trína n-iompraítear ábhar feadh an chladaigh.
3	Nuair a fhaightear carraigeacha móra lastuas den uachtar cladaigh.
4	Greamaíonn gaineamh ar dhumhcha.

X	**Y**
A	4
B	
C	
D	

FREAGAIR 9A NÓ 9B

9A. GNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA TÁNAISTEACHA

Cuir ciorcal thart ar na **trí** fhreagra chearta chun a chur in iúl cé acu de na hoibrithe liostaithe sa tábla thíos atá fostaithe i ngníomhaíochtaí geilleagracha tánaisteacha.

Múinteoir	Feirmeoir	Oibrí monarchan
Grúdaire	Oibrí foraoise	Gruagaire
Mianadóir	Báicéir	Fiaclóir

NÓ

9B. LONNAÍOCHT

Ainmnigh gach cineál tithíochta **A**, **B** agus **C** a thaispeántar thuas sna spásanna a thugtar.

A. ____________________________________

B. ____________________________________

C. ____________________________________

FREAGAIR 10A NÓ 10B

10A. GLÉAS AIMSIRE

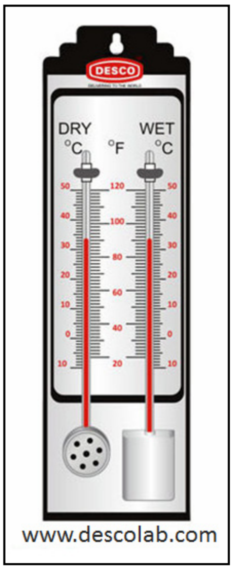

Is é atá sa ghléas aimsire a thaispeántar thall ná:

Taismhéadar ☐

Ainéimiméadar ☐

Taifeadán Campbell-Stokes ☐

Baraiméadar ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

NÓ

10B. AERÁID

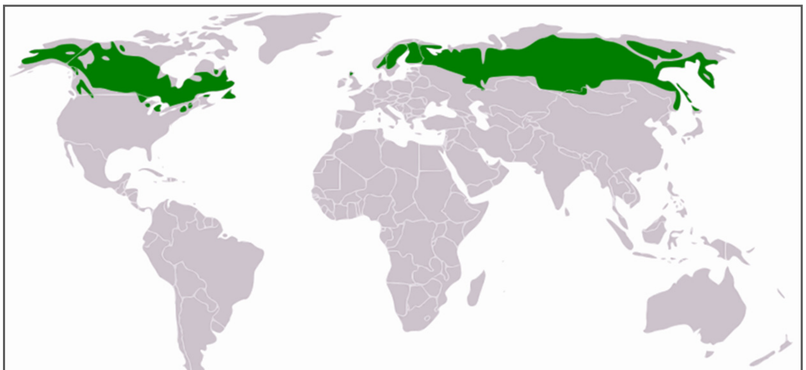

Curtha in oiriúint ó www.commonswikipedia.org

Scrúdaigh an léarscáil thuas.

An aeráid sa limistéar le dath glas air sa léarscáil thuas ná:

Aeráid Mheánmhuirí ☐

Sabhána ☐

Bóireach ☐

Aeráid theomheasartha aigéanach ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

11. STAITISTICÍ AIMSIRE

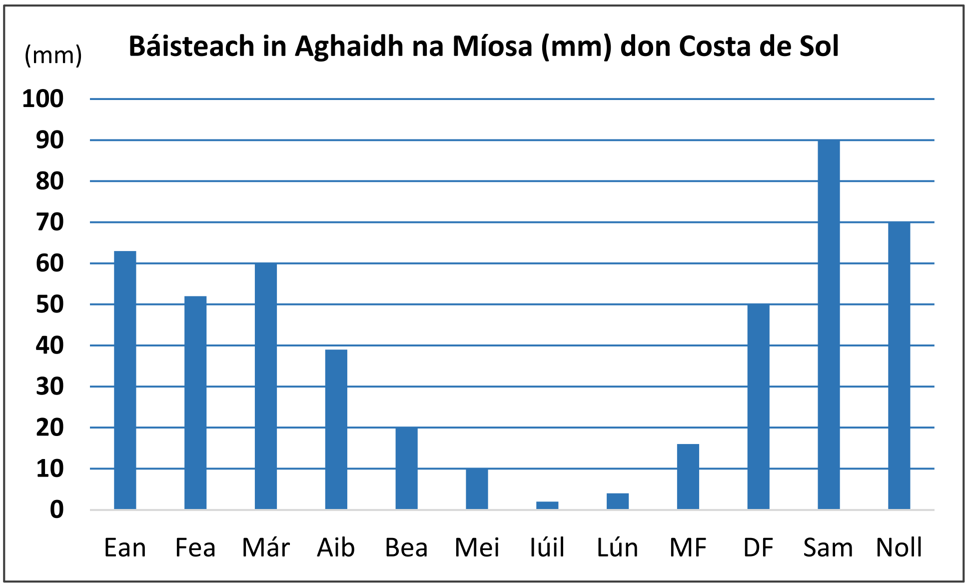

Scrúdaigh an graf thuas a thaispeánann an bháisteach mhíosúil don Costa del Sol agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén mhí ina raibh an leibhéal báistí ab ísle?

____

(ii) Cad í an bháisteach mhíosúil (mm) do mhí Bealtaine?

____

(iii) Ríomh an mheánbháisteach (mm) do na trí mhí Deireadh Fómhair, Samhain agus Nollaig.

____

12. DLÚS DAONRA

Curtha in oiriúint ó www.luventicus.org

Scrúdaigh an léarscáil thuas.

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) An tír lipéadaithe **X** ar an léarscáil ná ***An Aetóip / Mailí***.

(ii) Tá dlús daonra ***íseal / ard*** ag tír **X**.

(iii) Ta tionchar ag ***Gaineamhlach an Kalahari / Gaineamhlach an tSahára*** ar an dlús daonra i dtír **X**.

13. COILLEARNACH DHUILLSILTEACH

Curtha in oiriúint ó www.glogster.com

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Tá crainn dhuillsilteacha tar éis iad féin a chur in oiriúint dá dtimpeallacht trí dhuilleoga a ***chailliúint / choimeád*** sa gheimhreadh.

(ii) De ghnáth, faightear crainn dhuillsilteacha i réigiúin ***ardtalaimh / ísealchríche*** in Éirinn.

(iii) Sampla de chrann duillsilteach in Éirinn í ***dair / sprús***.

14. TIONSCAL

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu de na **trí** ráitis thíos atá ceart.

1. Bíonn tionchar ag tosca mar mhargaí, lucht oibre agus áiseanna iompair ar shuíomh tionscail.
2. Bíonn tionscal gan chuing ceangailte i suíomh ar leith.
3. Sampla de thionscal éadrom é tionscal na ríomhaireachta.
4. Tagraíonn táimhe gheografach do chaipiteal a infheistítear i dtionscal.
5. D'athraigh suíomh thionscal an iarainn agus cruach sa Bhreatain ós na gualcheantair go dtí an cósta le himeacht aimsire.

1, 2, 3 ☐

1, 3, 4 ☐

1, 3, 5 ☐

1, 4, 5 ☐

15. UIRBIÚ

Sna boscaí a thugtar, meaitseáil gach ceann de na litreacha i **gColún X** le huimhir a phéire i **gColún Y**. Tá meaits amháin déanta duit.

Colún X	
A	Cathair Phríomha
B	Baile dórtúir
C	Baile seantán
D	Athnuachan uirbeach

Colún Y	
1	Baile comaitéireachta óna dtéann daoine ag taisteal chun oibre.
2	Lonnaíocht suiteoirí i gcathracha sa domhan i mbéal forbartha.
3	Seanfhoirgnimh a gcuirtear foirgnimh nua ina n-áit.
4	Cathair a bhfuil dhá oiread daonra inti is atá sa chéad chathair eile is mó daonra.

X	Y
A	
B	
C	
D	3

16. BÁISTEACH

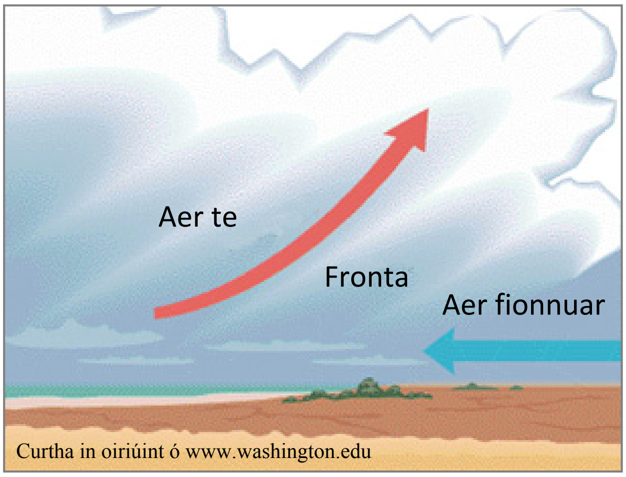

An cineál báistí is mó a luaitear leis an léaráid thuas ná:

Báisteach rilífe ☐

Báisteach chomhiompair ☐

Báisteach chioclónach nó fhronta ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

17. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS

Scrúdaigh an léarscáil de chuid na suirbhéireachta Ordanáis a thugtar leis an bpáipéar seo.

Is é an fad líne dhíreach ón spotairde 500 méadar ag L 929 805 go dtí an láthair carbhán ag L 986 852 ná:

10.0 km ☐

6.5 km ☐

7.4 km ☐

8.5 km ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

18. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS

Scrúdaigh an léarscáil de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a thugtar leis an bpáipéar seo. Sna boscaí a thugtar, meaitseáil gach ceann de na litreacha i **gColún X** le huimhir a phéire i **gColún Y**. Tá meaits amháin déanta duit.

Colún X	
A	M 030 869
B	M 033 804
C	L 982 812
D	L 971 856

Colún Y	
1	Fáschoill Bhuaircíneach
2	Galfchúrsa
3	Dúloch (*Doo Lough*)
4	Oifig an Phoist

X	**Y**
A	
B	4
C	
D	

19. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS

Scrúdaigh an léarscáil de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a thugtar leis an bpáipéar seo.

An airde ag L 950 788 ná:

110 m ☐

120 m ☐

130 m ☐

140 m ☐

Cuir tic (✓) sa bhosca ceart.

20. AERFÓTAGRAF

Scrúdaigh an t-aerfótagraf de Chathair na Mart a thugtar leis an bpáipéar seo.

Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart i ngach ceann de na ráitis a leanas.

(i) Tá séipéal le spuaic sa ***chúlra ar clé / tulra láir***.

(ii) Tá carrchlós mór sa ***chúlra láir / chúlra ar clé***.

(iii) Aerfótagraf ***fiar / ceartingearach*** atá san aerfótagraf seo.

LEATHANACH BÁN

LEATHANACH BÁN

LEATHANACH BÁN

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH 2016

TÍREOLAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL

ROINN 2 (90 marc)

DÉ hAOINE 10 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 - 11.30

Tá **ROINN 1** den pháipéar seo i bhfillteán ar leithligh, mar a bhfuil spásanna le haghaidh do chuid freagraí.

NÁ DEARMAD, LE DO THOIL, GO gCAITHFIDH TÚ **FILLTEÁN** COMHLÁNAITHE **ROINN 1** A THABHAIRT AR AIS LE DO FHREAGARLEABHAR.

ROINN 2 (90 marc)

Freagair **TRÍ** cheist ar bith.

Tá na ceisteanna uile ar cómharc.

Ceist 1. DROMCHLA AN DOMHAIN AGUS GNÍOMHAÍOCHT GHEILLEAGRACH

A. Aolchloch

(i) Mínigh conas a fhoirmítear carraig aolchloiche.

(ii) Déan cur síos ar **dhá** bhealach ar féidir le daoine úsáid **gheilleagrach** a bhaint as carraigeacha.

(10)

B. Tírdhreach Carstach

Mínigh, agus léaráid lipéadaithe mar chúnamh agat, conas a foirmíodh gné faoi thalamh **amháin** ar bith i dtírdhreach carstach.

(8)

C. Gníomhaíocht Gheilleagrach – Saothrú Móna

Curtha in oiriúint ó www.tnzgrow.co.nz

(i) Déan cur síos ar **dhá** shlí dhifriúla ar chabhraigh an teicneolaíocht le saothrú móna.

(ii) Mínigh **dhá** chúis go bhfuil an táirgeadh móna ar bhonn tráchtála teoranta i mbratphortaigh.

(12)

Ceist 2. FEACHTAÍ AIGÉIN, UISCIÚ AGUS FAIRSINGIÚ FÁSAIGH

A. Feachtaí Aigéin

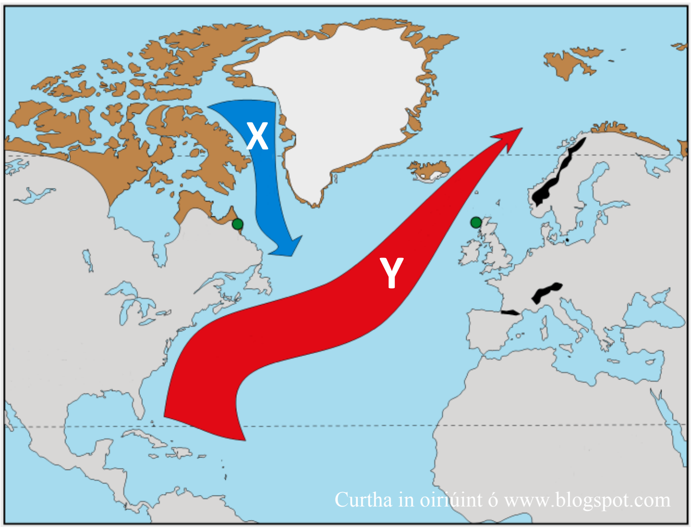

(i) Ainmnigh na feachtaí aigéin lipéadaithe **X** agus lipéadaithe **Y**.

(ii) Mínigh **dhá** iarmhairt atá ag an bhfeacht aigéin **Y** ar aeráid na hÉireann.

(10)

B. Uisciú

(i) Luaigh cad is brí leis an téarma *uisciú*.

(ii) Ainmnigh scéim uiscithe **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

(iii) Mínigh **dhá** bhuntáiste a bhaineann leis an scéim uiscithe seo.

(10)

C. Fairsingiú Fásaigh

(i) Mínigh cúis nádúrtha **amháin** agus mínigh cúis dhaonna **amháin** atá le fairsingiú fásaigh.

(ii) Déan cur síos ar **dhá** iarmhairt a bhíonn ar fhairsingiú fásaigh.

(10)

Ceist 3. MEASCÁN TÍREOLAÍOCHTA

Freagair **TRÍ CINN AR BITH** de na ceisteanna **3A**, **3B**, **3C**, **3D**.

3A. Gréasáin Lonnaíochta Nua

(i) Ainmnigh tír **amháin** ina bhfaightear poldair.

(ii) Mínigh cúis **amháin** gur bunaíodh lonnaíochtaí nua ar pholdair.

(iii) Déan cur síos ar **dhá** shaintréith a bhaineann le lonnaíochtaí ar pholdair.

(10)

3B. Athrú Daonra

Mínigh an tionchar a bhí ag **dhá** cheann de na tosca a leanas ar ráta athraithe an daonra i dtír ar bith a bhfuil staidéar déanta agat uirthi:

- Soláthar bia
- Sláinte
- Cogadh
- Oideachas
- Forbairtí teicneolaíochta
- Ionad na mban sa tsochaí.

(10)

3C. Neamhionannas Geilleagrach – Trádáil

Caife – Cá dtéann an brabús?

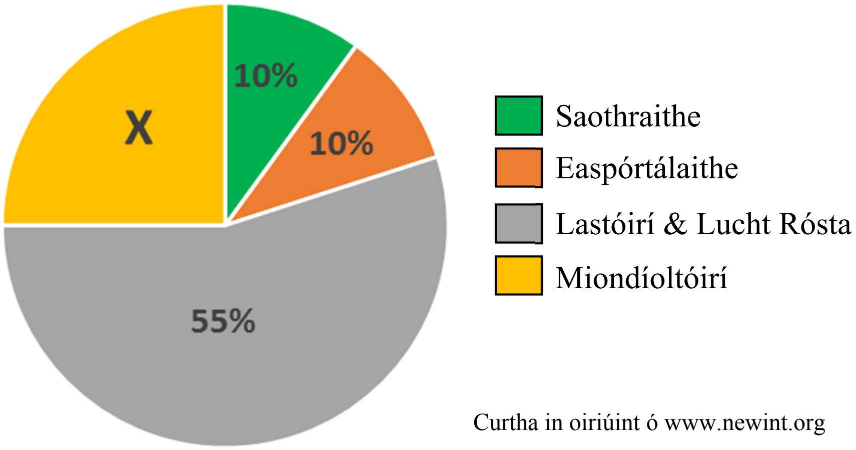

Curtha in oiriúint ó www.newint.org

Scrúdaigh an phíchairt thuas a thaispeánann dáileadh an bhrabúis a dhéantar ar tháirgeadh caife agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Cén céatadán den bhrabús ar tháirgeadh caife a théann go dtí lastóirí agus lucht rósta caife?

(ii) Ríomh **X**, an céatadán den bhrabús ar tháirgeadh caife a théann go dtí na miondíoltóirí.

(iii) Mínigh **dhá** iarmhairt dhiúltacha atá ag trádáil éagórach ar gheilleagair thíortha sa domhan i mbéal forbartha.

(iv) Ainmnigh sampla de thír sa domhan i mbéal forbartha a bhfuil iarmhairt ag trádáil éagórach uirthi.

(10)

3D. Imirce

(i) Ainmnigh sampla **amháin** d'imirce aonair a bhfuil staidéar déanta agat air.

(ii) Mínigh **dhá** thoisc bhrú a bhaineann leis an sampla seo d'imirce aonair.

(iii) Déan cur síos ar shlí **amháin** a ndeachaigh an imirce aonair seo i bhfeidhm ar an gceantar a ndeachaigh daoine ar imirce as.

(10)

Ceist 4. UIRBIÚ

A. Talamhúsáid Uirbeach

Scrúdaigh an **tAERFÓTAGRAF** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Tabhair cur síos agus míniú ar **thrí** thalamhúsáid uirbeach éagsúla atá le feiceáil ar an aerfótagraf.
Bain usáid as fianaise ón aerfótagraf chun tacú le do fhreagra.

(10)

B. Fadhbanna Uirbeacha

Curtha in oiriúint ó www.archiseek.com

Curtha in oiriúint ó www.thejournal.ie

(i) Luaigh an bhrí atá le gach ceann de na téarmaí a leanas:

- *Meathlú uirbeach*
- *Sraoilleáil uirbeach*.

(ii) Déan cur síos ar **dhá** fhadhb a bhaineann le sraoilleáil uirbeach.

(10)

C. Uirbiú sa Domhan i mBéal Forbartha

(i) Ainmnigh cathair **amháin** sa domhan i mbéal forbartha a bhfuil dlús ard daonra inti agus a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

(ii) Mínigh **dhá** fhadhb a thagann chun cinn mar thoradh ar dhlús ard daonra sa chathair sa domhan i mbéal forbartha a ainmníodh i gcuid (i) thuas.

(10)

Ceist 5. LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS AGUS AN tAERFÓTAGRAF

A. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil den limistéar a thaispeántar ar an léarscáil.

Ar do shracléarscáil, **taispeáin** agus **lipéadaigh** gach ceann acu seo a leanas:

- Cuan Chathair na Mart
- An limistéar faoi fhoirgnimh le hais a chéile i gCathair na Mart
- An bóthar N59
- An Abhainn Bhuí.

(10)

B. Scrúdaigh **LÉARSCÁIL NA SUIRBHÉIREACHTA ORDANÁIS** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Mínigh **trí** chúis a mb'fhéidir go meallfaí turasóirí go dtí an limistéar ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis, agus fianaise ón léarscáil agat mar thaca le gach cúis.

(12)

C. Scrúdaigh an **tAERFÓTAGRAF** a thugtar leis an bpáipéar seo.

Déan cur síos ar **dhá** shlí a ndéanann an t-údarás áitiúil bainistiú ar thrácht sa bhaile, agus fianaise ón aerfótagraf agat mar thaca le do fhreagra.

(8)

LEATHANACH BÁN